

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА

*Веремієнко Тетяна Володимирівна,
заступник директора з виховної роботи,
учитель української мови і літератури,
загальноосвітньої школи I-III ступенів № 20,
старший учитель*

*Терещенко Олена Валентинівна,
педагог-організатор Чернігівської
загальноосвітньої школи I-III ступенів № 20*

ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ВІЧНІ ЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ

Методичні матеріали для години спілкування в 7 класі

*Виховуй у собі Людину — ось що найголовніше,
інженером можна стати за п'ять років,
учитись на людину треба все життя
В.О. Сухомлинський*

Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів № 20 входить в асоціацію шкіл України, яка опрацьовує ідейну спадщину великого педагога, письменника Василя Олександровича Сухомлинського. Однією з найгостріших проблем українського суспільства на сучасному етапі його розвитку є падіння рівня моралі, втрата духовних орієнтирів, нездатність людей до самопізнання, відсутність потреби в самовдосконаленні, саморозвитку. У своїх працях видатний педагог виділяє три основні завдання, які стоять перед учителем щодо засвоєння дітьми морально-духовних цінностей: формування морально-духовних звичок, передусім звички поступитися власними інтересами, якщо треба віддати свої сили в ім'я добробуту іншої людини; виховання моральної звички до самоаналізу, емоційного переживання й адекватного оцінювання власних вчинків, особливо тих, які свідчать про ставлення до своїх рідних, близьких, праці. У творах В.Сухомлинського є низка суджень, положень, які підкреслюють велику роль самосвідомості в морально-духовному розвитку особистості.

Тому протягом навчального року вчителі школи знову і знову звертаються до спадщини Василя Олександровича. Задля цього була розроблена та проведена

година спілкування «**Василь Сухомлинський про вічні людські цінності**». Передувала велика підготовча робота, а саме: учні вивчали та аналізувати оповідання В. Сухомлинського «Перед справедливим суддею», «Який слід повинна залишити людина на землі», вивчали моральний кодекс В. Сухомлинського, готували оформлення кабінету, дерево мудрості з висловлюваннями В. Сухомлинського.

Мета години спілкування:

✓ донести до учнів відомості про особистість Людини, Творця, Педагога, Батька, розкрити зміст поняття «вічні людські цінності» у ході обговорення ідейних настанов Василя Сухомлинського;

✓ розвивати творчі здібності;

✓ виховувати повагу до людей, шану до школи.

Обладнання: книги, квіти, рушник, дерево мудрості з висловами В.О. Сухомлинського.

Епіграф: «Від вихованості розуму до вихованості душі»
Василь Сухомлинський

Асоціативний куц «Абсолютні вічні цінності»:

Совість. Досконалість. Правда. Добро. Віра. Надія. Благородність. Любов. Краса. Чесність. Справедливість. Щирість. Гідність. Мудрість. Милосердя. Прощення.

Вислови В. О. Сухомлинського. (Дерево мудрості)

1. «Виховуй у собі Людину — ось що найголовніше, інженером можна стати за п'ять років, учитись на людину треба все життя».

2. «Людина народжується не для того, щоб зникнути безвісною, ніколи невідомою пилінкою. Людина народжується для того, щоб залишити по собі слід вічності».

3. «До кінця днів своїх залишайся дитям своєї матері, бо ти для неї навіть 60-річний, навіть 70-річний – завжди дитина. Питай у неї поради, неси їй свої радості-печалі».

4. «Роби добро не тільки тоді, коли тебе бачать люди: значно більше треба для того, коли тебе ніхто не бачить».

5. «Благородні почуття – вірний тираж совісті».

6. «Совість — це емоційний страж переконань».

7. «Дівчино, для того, щоб бути людиною, треба бути розумною, духовно багатою».

8. «Дитина — дзеркало родини; як у краплі води відбивається сонце, так у дітях відбивається моральна чистота матері і батька».

Учитель. Народився Василь Олександрович 28 вересня 1918 в селі Василівці Василівської волості Олександрійського повіту Херсонської губернії в бідній селянській сім'ї. Тут минули його дитинство й юність. 1933 року закінчив семирічку у школі рідного села. Влітку 1933 мати відправила молодшого сина Василя до Кременчука.

Спочатку вчився в Кременчуцькому медичному технікумі, але незабаром пішов звідти, вступив на робочий факультет, достроково закінчив його і його прийняли у педагогічний інститут.

Із 1935 почався педагогічний шлях. У 17 років він став учителем заочної школи недалеко від рідного села. Перевівся до Полтавського педагогічного інституту заочником і закінчив його в 1938 році. Закінчивши інститут, повернувся в рідні місця та працював викладачем української мови та літератури в Онуфріївській середній школі.

1941 року під час Другої світової війни добровольцем пішов на фронт. У січні 1942 молодший політрук Сухомлинський був важко поранений, захищаючи Москву в битві під Ржевом. Осколок снаряду залишився в його грудях назавжди. Після довгого лікування у шпиталі селища Ува, що в Удмуртії, він просився на фронт, проте комісія не визнала його навіть умовно здоровим для військової служби. У червні 1942 року його призначили директором сільської середньої школи, де він пропрацював до березня 1944. Повернувшись на Батьківщину, працював завідувачем районного відділу народної освіти. Проте вже в 1947 попросився назад до школи.

1948 року став директором Павлиської середньої школи, де беззмінно працював протягом 23 років до кінця своїх днів. Тоді це була звичайна, пересічна школа. 23 роки стали найкращим періодом його науково-практичної та літературно-публіцистичної діяльності. Звичайну сільську школу він перетворив у справжню педагогічну лабораторію, де видобував скарби педагогічної мудрості.

1955 року захистив кандидатську дисертацію на тему «Директор школи — керівник навчально-виховного процесу».

З 1957 — член-кореспондент Академії педагогічних наук РСФСР.

1958 — заслужений вчитель УРСР.

1968 — нагороджений званням Героя Соціалістичної Праці. Цього ж року обраний членом-кореспондентом Академії педагогічних наук СРСР.

У працях педагога часто знаходимо вислови «мудра людська любов», «мудрість жити», «гідність — це мудрість тримати себе в руках». Педагог цілеспрямовано формував у кожного вихованця вміння бути маленьким філософом, осмислювати світ через красу природи.

Для нього формування естетичного почуття дитини, її емоційної культури — було основним завданням гуманістичного виховання. А сприйняття й осмислення прекрасного — основа естетичної культури, без якої почуття лишаються глухими до всього високого й благородного.

Книга «Серце віддаю дітям» здобула широке визнання, адже кожне її слово було підтвержене трудами та щоденними діями великого вчителя. Він писав: «Що було найголовнішим у моєму житті? Не роздумуючи, відповідаю: Любов до дітей».

2 вересня 1970 р. перестало битись серце учителя, Педагога з великої літери. «Людина народжується не для того, щоб зникнути невідомою пилинкою. Людина народжується, щоб залишити після себе слід вічний» – ці слова В.О. Сухомлинського підтвержені його життям.

Учні. Читають вірш «Світе мій» Дмитра Луценка.

Світе мій

Світе мій жорстокий,
Світе мій чудесний,
Чом так швидко в'януть
Над тобою весни?
Я питав у вітру,
В білого роздолля:
"Що вам найдорожче?"
"Найдорожча – воля!"
Я питав у весен
Лагідних, мов казка:
"Що вам наймиліше?"
" Материнська ласка!"
Я питав у серця,
Повного страждання:
"Що тебе тривожить?"
"Молоде кохання!"
Я питав у друга,
Я питав у брата:
"Що Вам найсвятіше?"
"Найсвятіша – правда!":
Світе мій чудесний,
Світе мій жорстокий,
Правдою й любов'ю
У піснях воскресни.

Учитель. Діти, це складна, безперервна робота – рости, відкривати світ, пізнавати людей, учитися любити, шукати своє місце у світі. А тому основним вашим завданням у процесі здобуття знань є опанування науки життя за законами добра, краси і справедливості. Важливим для вас є набуття умінь розрізняти добро і зло, позбуватися егоїстичних проявів, засвоювати загальнолюдські правила етики і моралі.

А посприє нашому духовному зростанню творча спадщина В.О. Сухомлинського. Василь Олександрович – істинно народний педагог, поборник добра, краси і правди. Рoste дитина. Її життя розпочинається світанком душі – дитинством, закарбованим у пам'яті, зазвичай, світлими й радісними картинами. Здавалося б, життя навколо нас прекрасне. Але звідки ж тоді беруться байдужість, підлість? Чому люди забувають про те, що є добро, благородство, гідність тощо?

Учень. Найкраще, що є в людини – це її душа. Душа – це сховище таємниць, почуттів, спогадів та всього доброго і злого, це внутрішній світ людини.

Тіло старіє, його шматують у битвах, воно хворіє і, нарешті, вмирає. А в цей час душа живе своїм окремим життям. Її хвороби – це віруси ненависті, жорстокості та заздрості. Душа може померти, коли тіло ще молоде, а може й навпаки, вічно жити й вічно бути юною, незважаючи на фізичну смерть людини. Найважчий обов'язок на землі – бути людиною.

Кажуть, життя прожити – не поле перейти.

Учитель. Діти, подумайте, чи потрібно прожити життя так, щоб лишити після себе вічну славу, пам'ять?

Учні наводять приклади із історії, сучасного життя, із творів майстрів слова.

Підготовлений учень ділиться враженнями від прочитаних оповідань Василя Сухомлинського «Перед справедливим суддею», «Який слід повинна залишити людина на землі».

Семикласники аналізують слова В. Сухомлинського «Людина народжується не для того, щоб зникнути безвісно нікому невідомою пилінкою. Людина для того, щоб залишити по собі слід вічний».

Учитель. Чи задумувались ви над тим, хто дарує вам радощі щасливого дитинства, кому зобов'язані ви за отримані блага буття? (Думки учнів)

Учень. Не було в історії людства часів, коли б не вшановувалась старість і не були б оточені піклуванням діти. Старість потребує поваги і пошани. На ці, здавалося б, найпростіші та найочевидніші істини не зважають молоді люди, які не спроможні зазирнути в майбутнє й уявити себе старими і немічними.

Учень. У моральному кодексі Сухомлинського серед десяти «не можна» були й такі заборони:

- не можна сміятися над старістю й старими людьми – це величезне блюзнірство;
- не можна сперечатися з шановними й дорослими людьми, особливо зі старими;
- не можна залишати самотню стару близьку людину, особливо матір, якщо в неї нема нікого, крім тебе;
- не можна сідати за стіл, не запросивши старших, або чекати, поки з тобою перший привітається старший.

Учитель. Як ви гадаєте, із чим асоціюються ці положення? (Біблійні заповіді)

Учень. А мені сподобався вислів В.О. Сухомлинського щодо поваги до старших: «Старість спокійна, а тому щаслива тільки тоді, коли її поважають діти й онуки, коли вони бережуть честь роду. Старість страшна горем забуття й самотності. Не перетворюйте старість ваших дідуся й бабусі, батька й матері в горе».

Учитель. Який зміст цього твердження? Що таке добро? Чи легко бути добрим? А чи добрі ви?

За наше коротке життя потрібно зробити багато добрих справ, щоб люди згадували про нас добрим словом. У вірші В. Олійника «Похвала собаці» йдеться про те, як одного разу батько побачивши, що його син знущається з собаки, хотів відшмагати «маленького садиста», але собака підбіг до нього, ліг на землю й закрутив хвостом. Очі беззахисної тварини наповнилися слізьми й батькова рука з ременем опустилася. Ми бачимо, що навіть тварина може бути доброю й відданою людині.

Існує вислів В.О. Сухомлинського *«Роби добро не тільки тоді, коли тебе бачать люди; значно більше треба для того, щоб бути справжньою людиною тоді, коли тебе ніхто не бачить».*

Учень. Чи завжди ми готові допомогти іншій, незаможній людині?

Якось сатиричний журнал проводив соціальний експеримент. Вулицею йшла бабуся, несла велику сумку, а оператор прихованою камерою знімав реакцію людей, які, не поспішаючи, йшли повз неї.

Запитали юнака, чи бачив він, як важко старенькій нести сумку. Він відповів, що бачив. Запитали, чому ж він не допоміг нести сумку. Відповідь: «Поспішаю. Не зручно підійти до незнайомої людини».

Учень. Людино! Зупинись! Не роби боляче ні тварині, ні деревині, ні стеблині. Ти ж володар їх, а вони такі безпомічні, і хіба тільки володар?

Захисник! Будь не володарем, а господарем. Не губи краси! Пам'ятай її, бо краса – така сила, без якої не може бути справжнього життя. Бережи красу навколишню, красу своєї душі, бо ти ж на землі людина!

Колись у Сербії був такий закон: той, хто одружився, має посадити 75 сливових дерев. Сливи живуть і плодоносять 400 років. Уже давно немає тих, хто саджав дерева, а вони, посаджені, плодоносять і нагадують людям про тих, хто колись їх посадив.

Учитель. Діти, ще ми поговоримо про одну життєву цінність, яка, мабуть, зараз найбільше хвилює – це любов, кохання. Саме у вашому віці ви переживаєте перше почуття кохання. Перша любов... Вона неповторна, залишає слід у серці, у душі на все життя. Ви, мабуть, уже переживали радісні й сумні хвилини закоханості. Що ж таке любов, на вашу думку? (Відповіді учнів). Як писав В. Сухомлинський: «Любов – це чарівниця, яка все прикрашає та перетворює, ні до чого не торкаючись».

Учень. Прокоментуйте, будь ласка, вислів Василя Сухомлинського: «Дівчино, для того, щоб бути любимою, треба бути розумною, духовно багатою».

Учень. «Бути відданим, вірним своїй любові – це значить плекати багатство і красу, створені силами своєї душі».

Учитель. Я ще хочу навести приклади афоризмів про любов, які варто запам'ятати.

- *Недовго кохають тих, кого не поважають.*
- *Грубість відштовхує любов.*
- *Справжнє кохання завжди супроводжується повагою.*
- *Любов – прекрасне почуття, яке складає щастя людей та робить їх шляхетними.*

Учитель. Сьогоднішня наша розмова – це тільки маленький початок дискусії з цієї проблеми.

Завершити нашу зустріч нам допоможе молитва «Я не прошу краси, ані щастя»:

Я не прошу краси, ані щастя –
Дай мені сил, Боже.
Щоб не зламатись в бурі нещастя
Дай мені сил, Боже.
Щоб не лякатись гіркої правди,
Дай незалежності, Боже.
І не стидатись слів своїх завжди,
Дай мені віри, Боже.
Щоб вчиняти по добрій волі,

Дай мені мужності, Боже.
Щоб дивитися в очі долі,
Прошу хоробрості, Боже.
Щоб ніколи не стати на коліна,
Дай мені гідності, Боже.
І не зрадить у чорну годину,
Дай мені честі, Боже.
Щоб не мати на серці злого,
Прошу любові, Боже.
Не зробити нічого лихого,
Дай доброти мені, Боже.
І не бути байдужим у світі,
Де цураються власного роду
Я нічого не буду просити –
Дай мені тільки свободи.
Благословенні будьте, небеса,
І ясне сонце, будь благословенне.
Нехай панує на землі краса
І не шукає полум'я шалене.
Нехай панує на землі добро,
Співає мати пісню колискову,
Хай не конає батечко Дніпро
І вільно лине в далеч світанкову.

Учитель. Наша розмова не закінчується. Якщо ми, ніби за цеглинкою цеглинку, будуватимемо храм своєї душі, виховуватимемо в собі моральні цінності, то в майбутньому станемо творцями краси і щастя, примножуватимемо добро на землі.

Джерела:

1. http://shkos.at.ua/publ/biblioteka/scenariji_biblioteka
2. <https://dytpsyholog.com>
3. <https://uk.wikiquote.org>
4. <https://uk.wikipedia.org>
5. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям.. К.: Рад. шк.,1977. Т. 3. С. 304.